

Утвърждавам:

Декан:

УЧЕБНА ПРОГРАМА

PS213

Дисциплина: **ПСИХОЛОГИЯ НА РАЗВИТИЕТО В ДЕТСКА И ЮНОШЕСКА
ВЪЗРАСТ**

Актуал.: Протокол №5/28.09.22г. на УНС-ЦХН

Преподаватели: проф. д-р Йонка Балтаджиева

АНОТАЦИЯ

Учебната дисциплина се изучава в трети семестър на сп. Психология, ОКС Бакалавар и представлява профилираща и специализираща дисциплина за тази образователна програма. Учебното съдържание включва лекционен курс и семинарни упражнения. В достъпен за студентите вид са представени най-важните понятия и съвременните концепции за онтогенетичното психично развитие. Особено внимание е отделено на критериите за психичното развитие и произтичащите от това разнообразни негови периодизации. Представени са идеите на автори, които принадлежат към различни теоретични перспективи в исторически и съвременен аспект - като З. Фройд, Ж. Пиаже, А. Валон, Л. С. Виготски, Д. Б. Елконин, Ер. Ериксон, Л. Бърк и др. Разгледани са детайлно възрастовите особености и прояви на когнитивното развитие, възрастовите възможности за усвояване на знания. Проследени са етапите в развитието на личността и специфичните личностни прояви за всеки етап от детството и юношеството.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ И ИЗХОДНИ УЧЕБНИ РЕЗУЛТАТИ

Основната цел на учебната програма по Психология на развитието в детска и в юношеска възраст е да допълни и разшири знанията на студентите за генезиса на психичните феномени и да изгради у тях адекватна, научно обоснована представа за спецификата на психичните проявления във всеки етап от психичното развитие в детството и юношеството.

Конкретните цели, към които е насочено вниманието са:

1. Да се запознаят студентите със специфичната интерпретация на категориите „психична възраст, детство и юношество“ и тяхната индивидуална и историческа обусловеност.
2. Да се запознаят студентите със съвременните теории и идеи за движещите сили на психичното развитие.
3. Да придобият студентите познания за свързаността на психичното развитие със специфичните индивидуални, групови и обществено-исторически условия, в които то протича.
4. Да придобият студентите знания за генезиса на психичното и психичните прояви.
5. Да се формира у тях адекватна, научна представа за спецификата на психичните проявления във всеки етап от психичното развитие в детството и юношеството.

Като изходни учебни резултати се очаква, студентите да:

- разширят и задълбочат познанията си за формирането и развитието на психичното на когнитивно, емоционално и социално-психологическо ниво през детството и през юношеството;
- получат знания за периодизацията на психичното развитие според идеите на съвременните теоретични перспективи;
- познават специфичните прояви на когнитивното и личностното развитие през различните възрастови периоди;
- познават детерминиращите фактори на психичното развитие, ролята на семейната общност и образователна среда;
- умеят да интерпретират поведенческите прояви през различните възрастови периоди.

ПРЕДПОСТАВКИ

Обучението по тази дисциплина предполага задълбочени научни познания по история на психологията, когнитивна психология, физиология и психология.

Дисциплината е част от учебния план на бакалавърската програма по Психология и представлява профилираща и специализираща дисциплина за тази образователна програма.

ФОРМА НА ОБУЧЕНИЕ

Редовна и задочна форма на обучение

СТАТУТ И СТРУКТУРА

Специалност	Статут	Кредити	Дистанционно обучение			Редовно обучение			Задочно обучение		
			п	л	с	л	с	общо	л	с	общо
ОКС-бакалавър Психология ПНУП	Задължителна учебна дисциплина	7	и	л	с	л	с	общо	л	с	общо
						35	35	70	35		35

СЪДЪРЖАНИЕ НА КУРСА

ЛЕКЦИИ

Тема 1. Проблемът за психическото развитие – централен проблем на генетичната психология

продължителност 2 часа

Съдържание: Категорията "възраст" и нейната многозначност. Психологична възраст. Историческо развитие на термините "Детство" и "Юношество". Основни групи последователно настъпващи изменения в развитието на човека. Същност на психическото развитие. Показатели и критерии. Условия за психичното развитие, движещи сили и закономерности на психичното развитие. Особеностите на психичното развитие в детска и юношеска възраст – предмет на психологията на развитието.

Тема 2. Теории за психическото развитие и концепцията за развитието в някои съвременни психологически учения

продължителност 5 часа

Съдържание: Теории, свързани с анализа и оценката на условията за психическо развитие – ендегенни, екзогенни, диалектико-материалистически. Теории за хода на онтогенезата – развитието като растеж, развитието като поредица от степени и фази. Психодинамични концепции. Когнитивни теории. Бихейвиористични концепции. Теории за Аза. Теории, фокусирани върху контекста на развитието. Психология на емоционалността.

Тема 3. Периодизация на психическото развитие

продължителност 4 часа

Съдържание: Критерии за периодизация: преместването на либидото из различни ерогенни зони /З. Фройд/, развитието на интелекта /Ж. Пиаже/, връзката дете – възрастен

/А. Валон/, водещият тип дейност /Д. Б. Елконин/, психическите новообразувания /Л. С. Виготски/. Преходи /кризи/ в психическото развитие.

Тема 4. Идеята за психическото развитие и периодизация на психическото развитие в теорията на Е. Ериксън

продължителност 2 часа

Съдържание: Епигенетичен закон за развитието. Базисни компоненти /чувства/ на развитието. Етапи на жизнения цикъл. Психосоциални кризи.

Тема 5. Психически особености на младенческата възраст

продължителност 2 часа

Съдържание: Рефлекторна дейност на новороденото. Развитие на нервната система. Ранни форми на общуване. Двигателна активност. Ранни форми на възприятие и мислене. Емоционални прояви.

Тема 6. Психическо развитие през ранното детство

продължителност 2 часа

Съдържание: Криза на първата година. Физическо съзряване. Развитие на движенията. Формиране на предметните действия. Емоционално и социално развитие в ранното детство. Развитие на познавателната сфера. Мислене и реч.

Тема 7. Психическо развитие през предучилищна възраст

продължителност 2 часа

Съдържание: Развитие на възприятието и паметта. Възприятие на цвят и форма, на част и цяло, на време, пространство и количество. Особенности на ранните детски представи. Развитие на мисленето и речта. Емоции и общуване. Формиране на самооценката като компонент на Аз-образа в предучилищна възраст.

Тема 8. Училищна зрялост, училищна готовност

продължителност 2 часа

Съдържание: Характеристика на детето, постъпващо в училище. Понятие за училищна зрялост. Методи за установяване на училищна зрялост. Учене. Обучение и психическо развитие.

Тема 9. Развитие на сетивното и логическо познание в начална училищна възраст

продължителност 2 часа

Съдържание: Развитие на усещанията и възприятията. Формиране на понятия. Усъвършенстване на логическите операции. Развитие на паметовите процеси. Смесово запомняне.

Тема 10. Развитие на личността в начална училищна възраст

продължителност 2 часа

Съдържание: Психически новообразувания /социална ситуация на развитие/. Насоченост на личността на ученика. Учебни и познавателни интереси. Условия за формиране на личността в начална училищна възраст.

Тема 11. Развитие и особености на самосъзнанието в начална училищна възраст

продължителност 2 часа

Съдържание: Самосъзнание и социално развитие. Институти на социализацията. Самооценка. Структура на самооценката. Условия за развитието. Ефект на неадекватност.

Тема 12. Развитие на потребностно – мотивационната сфера в начална училищна възраст

продължителност 2 часа

Съдържание: Потребности, мотиви, мотивация. Структура на мотивационната сфера. Мотивация за учене.

Тема 13. Развитие на емоционалната сфера в начална училищна възраст

продължителност 2 часа

Съдържание: Емоции и чувства в начална училищна възраст. Формиране на нравствени и естетически чувства. Емоционална регулация. Влияние на преживяванията върху поведението на детето.

Тема 14. Психическо развитие през пубертета и юношеството

продължителност 2 часа

Съдържание: Развитие на когнитивните способности. Абстрактно-логическо мислене. Интелектуално развитие.

Тема 15. Формиране на цялостна идентичност през юношеството

продължителност 2 часа

Съдържание: Полово съзряване, полово самосъзнание. Сексуалност. Чувство за възрастност. Възникване на нови потребности и ново равнище на самосъзнание. Формиране на цялостна идентичност. Взаимоотношения с възрастни и връстници.

СЕМИНАРНИ УПРАЖНЕНИЯ

1. Проблемът за психическото развитие.
2. Теории за психическото развитие.
3. Периодизация на психическото развитие. Критерии за периодизация.
4. Идеята за психическото развитие и периодизация на психическото развитие в теорията на З. Фройд /неофройдисти/.
5. Идеята за психическото развитие и периодизация на психическото развитие в теорията на Ж. Пиаже.

6. Идеята за психическото развитие и периодизация на психическото развитие в теорията на А. Валон.
7. Идеята за психическото развитие и периодизация на психическото развитие в теорията на Е. Ериксън.
8. Идеята за психическото развитие и периодизация на психическото развитие в теориите на Л. С. Виготски и Д. Б. Елконин.
9. Психическо развитие през ранното детство. Развитие на познавателните психични процеси. Особенности на поведението.
10. Психическо развитие в предучилищна възраст. Развитие на познавателните процеси. Формиране на личността.
11. Развитие на познавателната сфера в начална училищна възраст.
12. Развитие на личността в начална училищна възраст.
13. Когнитивно развитие в подрастващата възраст.
14. Психосоциално развитие в подрастващата възраст.
15. Психическо развитие в юношеската възраст.

ПЛАНИРАНИ УЧЕБНИ ДЕЙНОСТИ И МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

Форма на провеждане на семинарните упражнения - диалог, дискусия, казуси, самостоятелна работа.

На всеки студент се предлагат индивидуални задачи, чрез които се проверяват усвоените теоретически и практически знания по някои от основните проблеми на психологията на развитие.

По време на семинарните упражнения всеки студент подготвя „Таблица за периодизация на психическото развитие”. Студентите разработват и пет теми от предложените в ел. курс на дисциплината, които са свързани с особеностите на психическото развитие през петте основни периода – младенчество, ранно детство, предучилищна възраст, начална училищна възраст и юношество.

Учебната дисциплина е разработена в електронен вид. Качена е в обучителната платформа MOODLE и осигурява достъп на студентите по всяко време и място до учебните материали – теоретични и практически. Учебните ресурси са под формата на теоретични материали, PowerPoint презентации, е-книги, електронна библиотека на БСУ, сканирани материали за практическа работа

МЕТОДИ И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Критерии за оценяване*

1. Критерии за допускане до изпит. До изпит се допускат студенти, които са:

- посетили 80% от присъствените часове по дисциплината;
- разработили материалите, възложени за изпълнение по време на упражненията.

2. Семестриален изпит и семестриалната оценка

- Работа на всеки студент на семинарните упражнения се оценява с текуща оценка.
- Студентът се допуска до писмен семестриален изпит ако текущата оценка е по-висока или равна на Среден 3.00
- Знанията на студентите по дисциплината се оценяват чрез писмен семестриален изпит по един въпрос от представения въпросник.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Балтаджиева, Й. Психология на развитието в детска и юношеска възраст. БСУ, 2017.
2. Балтаджиева, Й. Аз-концепция в подрастващата възраст – структура и съдържание. БСУ, 2017.
3. Бърк, Л. Изследване на жизнения цикъл на човека. С., 2012.
4. Валон, А., Р. Зазо. Детството. С., 1988.
5. Диагностика на психичното развитие. Сборник. С., 1988.
6. Дилова, М. Експериментална психология на себепознанието. С., 2008.
7. Димитров, Ив. Етнокултурна среда и психосоциално развитие. С., 2010.
8. Ериксън, Ер. Идентичност, младост и криза. С., 1996, 2014.
9. Крайг, Гр. Психология развития. П., 2002.
10. Маджаров, Г.А. Развитие на психиката в детско-юношеската възраст. ВТ., 2000.
11. Николов, П. Психология на саморазвитието. Бл., 2010.
12. Минчев, Б. Психология. С., 2013.
13. Минчев, Б. Обща психология и психология на развитието. ВСУ., 2011.
14. Обухова, Л. Возрастная психология. М. 1999.
15. Остерийт, П. Въведение в детската психология. С., 2007.
16. Психология развития. Хрестоматия. Под ред на Строганова Е. П., 2001.
17. Пиаже, Ж. Детската представа за света. С., 2019.
18. Ръководство за изследване на детето. Сборник 1 и 2. С., 2001, 2004 г.
19. Сиймън, Д. Д., Дъглас Т. Кенрик, Психология. С., 2002 г.
20. Стаматов, Р. Детска психология. С., 2004.
21. Скинър, Б. Отвъд свободата и достойнството. С., 1997.

Сигнатура:PS213

**ПСИХОЛОГИЯ НА РАЗВИТИЕТО В ДЕТСКА И ЮНОШЕСКА
ВЪЗРАСТ**

Лектор: Проф. д-р Йонка Балтаджиева

1. Проблемът за психическото развитие.
2. Теории за психическото развитие.
3. Периодизация на психическото развитие. Критерии за периодизация.
4. Идеята за психическото развитие в теориите на З. Фройд и неофройдистите.
5. Периодизация на психическото развитие в теорията на З. Фройд /неофройдисти/.
6. Идеята за психическото развитие в теорията на Ж. Пиаже.
7. Периодизация на психическото развитие в теорията на Ж. Пиаже.
8. Идеята за психическото развитие в теорията на А. Валон.
9. Периодизация на психическото развитие в теорията на А. Валон.
10. Идеята за психическото развитие в теорията на Е. Ериксън.
11. Периодизация на психическото развитие в теорията на Е. Ериксън.
12. Културно-историческата теория на Л.С.Виготски.
13. Периодизация на психическото развитие в теорията на Л. С. Виготски
14. Идеята за психическото развитие в теорията на Д. Б. Елконин.
15. Периодизация на психическото развитие в теорията на Д. Б. Елконин.
16. Психически особености на младенческата възраст.
17. Психическо развитие през ранното детство. Развитие на познавателните психични процеси. Особености на поведението.
18. Психическо развитие в предучилищна възраст. Развитие на познавателните процеси.
19. Формиране на личността в предучилищна възраст.
20. Развитие на познавателната сфера в начална училищна възраст.
21. Развитие на личността в начална училищна възраст.
22. Когнитивно развитие в подрастващата възраст.
23. Психосоциално развитие в подрастващата възраст.
24. Психическо развитие в юношеската възраст.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

- Балтаджиева, Й. Психология на развитието в детска и юношеска възраст. БСУ, 2017.
- Балтаджиева, Й. Аз-концепция в подрастващата възраст – структура и съдържание. БСУ, 2017.
- Бърк, Л. Изследване на жизнения цикъл на човека. С., 2012.
- Валон, А., Р. Зазо. Детството. С., 1988.
- Диагностика на психичното развитие. Сборник. С., 1988.
- Дилова, М. Експериментална психология на себепознанието. С., 2008.
- Димитров, Ив. Етнокултурна среда и психосоциално развитие. С., 2010.
- Ериксън, Ер. Идентичност, младост и криза. С., 1996, 2014.
- Крайг, Гр. Психология развития. П., 2002.
- Маджаров, Г.А. Развитие на психиката в детско-юношеската възраст. ВТ., 2000.
- Николов, П. Психология на саморазвитието. Бл., 2010.
- Минчев, Б. Психология. С., 2013.
- Минчев, Б. Обща психология и психология на развитието. ВСУ., 2011.
- Обухова, Л. Возрастная психология. М. 1999.
- Остерийт, П. Въведение в детската психология. С., 2007.
- Психология развития. Хрестоматия. Под ред на Строганова Е. П., 2001.
- Пиаже, Ж. Детската представа за света. С., 2019.
- Ръководство за изследване на детето. Сборник 1 и 2. С., 2001, 2004 г.
- Сиймън, Д. Д., Дъглас Т. Кенрик, Психология. С., 2002 г.
- Стаматов, Р. Детска психология. С., 2004.
- Скинър, Б. Отвъд свободата и достойнството. С., 1997.